

Tuath

Tuath Àireamh 8, 2025

air a dheasachadh le Marcas Mac an Tuairneir

Tionndaidhean Gàidhlig na h-Èireann air Bàrdachd Gàidhlig na h-Alba:
MEG BATEMAN, PADDY BUSHE, MARCAS MAC AN TUAIRNEIR, PÀDRAIG MACAOIDH,
DEBORAH MOFFATT is SIMON Ó FAOLÁIN

Òrain Tìr is Tuinn - Liricean le MÀIRI ANNA NICUALRAIG,
RAONAIÐ NIC AN FHUCADAIR is FLÒRAIDH NICPHÀIL

Nua-bhàrdachd le Iain MacRàth is Grad-fhicsean le RHIANNON LEDWELL.

Bàrdachd Thraidiseanta le MAIGHREAD STIÙBHART is LIAM ALASTAIR CROUSE
RODY GORMAN a' beachdachadh air sgrìobhadh is dìleab DHÒMHNAILL MHICAMHLAIGH

Shelg yn Dreaan - bàrdachd ANNIE KISSACK ann an Gàidhlig Mhannain

Dealbhan-chamara le Ciorstaidh NicLeòid, Uibhist a Tuath

Dol-fodha Grian Uibhist - Ciorstaidh Ruadh NicLeòid

Highland Cairn by Joshua Wilson

Glainne-mhara / Gloine Mhara

Ann an Samhainn 2024, fhuair ceathrar bhàrd fiathachadh cuirm a dhèanamh aig IMRAM - Fèis Litreachas na Gàidhlig Èireannaich fo stiùir Liam Carson - ann am Baile Àtha Cliath. Le taic CholmChille, chaidh dàin le Meg Bateman, Marcas Mac an Tuairneir, Pàdraig MacAoidh is Deborah Mofatt eadar-theangachadh le Paddy Bushe is Simon Ó Faoláin. Aig tachartas beòthail ann an Amharclann Sacabhat Smock, faisg air Barra an Teampaill, chualas cuideachd ceòl air a chumail ri cuid den bhàrdachd, air a sheinn le Colm Ó Snodaigh (Kíla). Tha e na urram dhuinn ceithir dàin bhon phròiseact a nochdadh ro leughadairean Northwords Now - a’ bhàrdachd Ghàidhlig ga faicinn uair eile an clò, agus dreachan Gàidhlig na h-Èireann airson na ciad uarach.

Nighean na Ruith

MEG BATEMAN

Chunnaic mi nad ruith thu,
d’ aodann fliuch a’ deàlradh mar dhaoimean,
d’ fhighheachan a’ sruthadh a-mach mar earball.
Dh’innis thu gur toil leat falbh a dh’àiteachan brèagha
gus ruith agus cànairean aosta ionnsachadh.
‘Fiù ’s san uisge?’ dh’fhaighnich mi.
‘Gu sònraichte san uisge’, fhreagair thu,
is chaidh thu nad dhàn nam inntinn,
nad eilid thais ghràs-mhor fhurachail.
Sa mhadainn an-diugh, air dhomh bhith crùbte
aig a’ choimpiutair fad na seachdain,
thog mi fhìn rathad a’ bhàigh orm,
nam throtan gu cachaileith a’ bhaile,
dh’fhairich mi crodh is mìlse roid is seamraig,
chuala mi monmhar is plubadaich nan allt,
’s ged a bha an nigheadaireachd a-muigh agam
b’ fheàrr leam gun sileadh e
ach am faighinn blas na h-uile.

Cailín ag Rith

MEG BATEMAN

Aistrithe le Paddy Bushe

Chonac id rith thú,
d’aghaidh tais ag dealramh mar dhiamaint,
do thrilseán gruaige ag síobadh mach mar eiraball.
Dúrais go mba bhreá leat imeacht go dtí áiteanna áille
agus rith agus teangacha seanda a fhoghlaim.
‘Fiú san uisce?’ a fhiafraíos-sa.
‘Go hairithe san uisce’ a fhreagraís,
agus deineadh dán díot im intinn,
eilit thais ghrástúil is í ar fhaire.
Is ar maidin inniu, i ndiaidh dom bheith cuachta
os cionn an ríomhaire ar feadh seachtaine,
thugas faoi bhóthar an bhá
ar bogshodar fad le geata teorann an bhaile fearainn,
mheabhraíos eallach agus mìlse seimre is raideoige,
chuala monabhar is plobarnach na nglaisí,
is cé go raibh níochán ar an líne agam
bhíos ag tnúth go ndéanfadh sé báisteach
le go bhfaighinn blas an uile ní.

thumbs up

PÀDRAIG MACAOIDH

i.m. aonghas dubh macneacail

air bealach sna pentlands
agus a’ ghaoth a’ feadalaich
o charlops dhan iar

ann an sgàil creige
a’ tha fàs dubh ’s liath ’s geal
sa chathadh mhòr

tha ceumannan
fhir threun thapaidh — *optical illusion* —
a’ dannsadh air falbh tron t-sneachda

thumbs up

PÀDRAIG MACAOIDH

Aistrithe le Paddy Bushe

i.m. aonghas dubh macneacail

ar chonair trí shléibhte pentland
is an ghaoth ag feadaíl
ó carlops anoir

faoi scáth creige
atá ag claochló ó dhubh trí liath go bán
sa tsneachta séidte

féach coiscéimeanna
fathach cróga fir — *optical illusion* —

mar a déarfadh sé féin —
ag steipeadaíl leis amach trín sneachta.

Rèite

DEBORAH MOFFATT

Bidh na mairbh a’ bruidhinn san oidhche
’s mi gan cluinntinn — thu, mo rùin,
a’ tadhal air mo mhàthair,

cofaidh ’s toitean sa chidsin, còmhradh beòthail,
mu phoileataigs agus litreachas agus ceòl,
Marx agus Shakespeare agus Bach,

i furanach, fialaidh, thu dàna, cinnteach;
seòrsa rèite, bhiodh e, ach air beag stà,
i marbh fad bhliadhnaichean air ais,

thu fada bhuam ann an eilean do-ruigsinn,
mise do-fhurtachd nam leabaidh luim,
ag èisteachd ri gliocas nam marbh.

Réiteach

DEBORAH MOFFATT

Aistrithe le Simon Ó Faoláin

Bíonn na mairbh ag labhairt istoíche
is mé dá gcloisint — tusa, a ghrá,
ag tabhairt chuairt’ ar mo mháthair,

caifé ’s toitíní sa chistin, comhrá bríomhar,
faoi pholaitíocht agus litríocht agus ceol,
Marx agus Shakespeare agus Bach,

í fáiltiúil, fiail, tusa dána, muiníneach;
réiteach de shaghas, bíodh sé gan mhaithreas,
mar bhí sí caillte leis na cianta,

tú i bhfad uaim ar oileán doshroichte,
mise gan sólas ar leabaidh loim,
ag éisteacht le críonnacht na marbh.

Glainne-mhara

MARCAS MAC AN TUAIRNEIR

Ghuidhinn Hiort orra,
nan aithnicheadh an t-slighe,
’s iad uair eile a’ togail
ceist air puist-seòlaidh

A bhios nan iùilean dhuinn
trast loidhnichean-rèisg
na rìoghachd
a cho-aonaich ar fine.

Tha gach clàr dhiubh na ciste
de dhùthchas gun phrìs,
ga ghèidheadh eadar
lìdean ’s fuaimean,
na sìontan leis an do cho-rinneadh
ar dealbh-tìre

Agus ’s leinne e.
’S iad a thàinig is a thraogh
le uisgeachan Earra-Ghàidheil:
tràighte mar ghlainne-mhara,
trìd-dhoilleir is bleithe
leis an làn.

Gloine Mhara

MARCAS MAC AN TUAIRNEIR

Aistrithe le Simon Ó Faoláin

Ghuífinn turas go tigh an Diabhail orthu,
dá mbeadh an tslí ar eolas acu
agus iad, arís eile, ag ardú ceiste
faoi chomharthaí bóthair

A bhíonn dár dtreoiriú
fìorsceabhach thar chosáin sí
na ríochta
a d’aontaigh ár gcine.

Gach clár acu is ciste
de dhúchas ríluachmhar,
caomhnaithe idir
siollaí ’gus friotail,
na giotáí as a deineadh
ár dtaobh dtíre

Agus is linne é.
Líon siad is thráigh siad
le huiscí Earraghael:
luíonn siad mar ghloine mhara,
teimhneach is creimthe
ag an taoide.

Òrain Tìr is Tuinn

Sa Ghearran, thòisicheadh *Òran Ùr*, sreath ùr pod-chraolaidhean le BBC Radio nan Gàidheal fo stiùir Ghillebrìde MhicIlleMhaoil, Fiona NicCoinnich is riochdairean eile. A’ còmharradh beàirteas sgrìobhadh liricean sa Ghàidhlig, air feadh Alba agus ann an cruthan an dà chuid co-aimsireil is traidiseanta, bheir an sreath cluas air claisneachd bàrdachd nan òran sa chiad linn thar fhichead. An seo, tha liricean ùr le Màiri Anna NicUalraig, Raonaid Nic an Fhucadair is Flòraidh NicPhàil nach do nochd san t-sreath, ach a nochdas fhèin cuspairean deatamach an là an-diugh - an dàimh eadar tìr is teanga, cruinne, coimhearsnachdan is cuimhne, is buaidh na daonnachd air an *anthropocene*.

Geàrr-iomradh

MÀIRI ANNA NICUALRAIG

Is mis’ an geàrr, am Moigheach mòr
'Gearradh leum is sinteag fon a’ ghealaich shuas,
Faram saoghail bhailbh nam chluais,
Buille cridhe talmhainn fo mo spòig,
Is an cianaran-crò na shuain.

Sùilean dona tràth na grèine,
Làrach dìona, cha làrach dhaoine,
'G amharc cuideachd chaoin an rèidhlein
Sùil na shruth gun ghluasad an caochan
Deiseil gu leum, deiseil gu sùrdag meallaidh
Aighear leam, aighear leum, aighear èirigh.

Is mis’ an geàrr, air monadh àrd, 'g amharc
Amadan na mòintich, athair leis an àl,
Os an cionn, air ite bhuainn
Siubhal sgiobalt’ dìreach na broillich ruaidh
Is an cianaran-crò na shuain.

A gheàrr, a gheàrr, ort cùram Dhè a’ deàrrsadh
A gheàrr, a gheàrr, do chumadh glèidh, is feàrr leat.

Sùilean dona tràth na grèine
Bealach àrd na uinneag dha na speuran
'G amharc faileas coire rèidh lem
Shùil na shruth gun ghluasad an caochan
Deiseil gu leum, deiseil gu sùrdag meallaidh
Aighear leam, aighear leum, aighear èirigh

Òran na Muice-mhara

MÀIRI ANNA NICUALRAIG

Tha èigh nam chluais, beuc mara,
Mar a dh’inniseadh nighean Mhic Eòghain
Mun tighearnas shuas;
'S ged a bhiodh cuaille an dòrn,
Gur maing a rinn mo bhualadh,
Ged a bhiodh cuaille an dòrn,
Gur maing a rinn mo bhodhradh.

Às an doimhneachd,
Às an doimhneachd seinnidh mi dhuibh,
Is èiridh, is èiridh mo ghuth binn os cionn
Èigh ùr às an doimhneachd,
Às an doimhneachd seinnidh mi dhuibh,
Is èiridh, is èiridh mo ghuth binn os cionn
Èigh ùr na mara.

Fo bhalbhachd bàrr na fairge,
Fo shoills na gealaich ’s nan reultan bhuam gu h-àrd,
Nì cagar na mara mo ghiùlain a-null
'S thèid mo dhàn a sheinn a-nochd
Air cladach taobh thall a’ chuain.

Tha èigh nam chluais, cha ghàir ach gaoir,
Mar a dh’inniseadh nighean Mhic Eòghain
Mun tighearnas shuas,
'S ged nach biodh cuaille an dòrn,
Gur maing a bho gam bhualadh,
Ged nach biodh cuaille an dòrn,
Gur maing a bhi gam bhodhradh.

Às an doimhneachd...

Fo bhalbhachd bàrr na fairge,
Fo shoills na gealaich ’s nan reultan bhuam gu h-àrd,
Nì cagar na mara mo ghiùlain a-null
'S thèid mo dhàn a sheinn a-nochd
Air cladach taobh thall a’ chuain.

Leanaidh mi slighe mo sheòrsa,
Às an doimhneachd seinnidh mi leibh, mo chineal,
Mnà-uasal mise na tìre fo thuinn,
Ionnan sibhse a thilleas mo dhan a-nochd
Bho chladach taobh thall a’ chuain.

Às an doimhneachd...

Smeòrach

RAONAIÐ NIC AN FHUCADAIR IS
FLÒRAIDH NICPHÀIL

Smeòrach a’ ghlinn,
cho ceòlmhor ’s cho grinnc,
leis an òran as binn’fo na neòil.
Anmoch is tràth,
a’ ceilear le gràdh,
an doir’ air a lìonadh le ceòl.

O gach meangan fo bhlàth
's o bheanntan gu h-àrd,
a’ drùidheadh tron iarmailt gu tlàth.
Eunlaith nan speur,
an co-sheirm gu lèir,
a’ togail an fhuinn le bàidh.

*Hil liù, hil lió, hil èile,
hil liù, hil lió, na h-eòin.
Hil liù, hil lió, hil èile,
hili ò hì na h-eòin.*

Chuala fiùran deas òg
an t-isean gun sgleò.
Dhrùidh e air anam, mar cheò.
Le briathran bha blàth,
rinn e thàladh le gràdh,
gu seòmar fo sgàil nan ròs.

“Ceòl àlainn cho binn,
bidh e agam dhomh fhìn.
Bheir e aoibhneas dom chridh’, a ghnàth.”
Ach le sgiathan gun saors’
's gun chòisir nan craobh,
chrìon a spiorad ’s a shaoghal, gach là.

Cò a cheannsaicheas ceòl?
Cò nì grèim air na neòil?
Cò chumas srian air gràs?
Leig an t-òigear, mu sgaoil,
a phrìosanach gaoil.
Thog a mhulad ’s a bhròn , air ball

'S dhìrich guthan an t-slèibh,
gu siùbhlach dhan speur,
mar theudan cruit-chiùil , an t-sèist.
Mar gathan na grèin’,

san òr-mhadainn rèidh,
an ribheidean milis air ghleus.

Caisteal Ghaoilean

RAONAIÐ NIC AN FHUCADAIR IS
FLÒRAIDH NICPHÀIL

Aig cas Chnoc Biorach sheas e ’n àird
Caisteal Dùghallach nam bàrd

Challa hò, challa hò-han

Caisteal Ghaoilean daingean stacach
Saothair cinnidh làidir gaisgeil

Aitreach churaidh, aitreabh laoch
Aitreach fàire air a’ Chaol

Thàinig birlinn, thàinig strì,
Thàinig saighdearan an Rìgh

Gàir nan tonn a’ bualadh tràghad
Farum stàilinn ’s cruaidh mhac-talla.

Grìosach cogaidh las an turaid
Chuir na smùid e, ’s sgrìos e bhunait

Le dìth an fhìor-uisg’ ghèill na seòid
A dh’aindheoin treunad chaidh an leòn

Latha creachaidh, latha bàis
Chaill na Dùghallaich am Bràist’

*Creach! Leag am mùr, leag am mùr!
Loisg! Las an tùr, las an tùr!
Creach! Leag am mùr, leag am mùr!
Ò buaidh no bàs...*

Bràiste Lath’rna, seun nan Dùgh’llach
'S mòr am beud gun deach a spùineadh

Dh’fhuiling Dùgh’llach cruadal ’s càs
Bhon uair sin gum bu truagh an staid

‘Buaidh no Bàs’: cath-ghairm nan Dùgh’lach
Thill am Bràist a dh’aindheoin dùbhlain

Mar bu dual mar dh’aithris fàidhean.
Chaidh an seud a thilleadh slàn dhaibh

*Creach! Leag am mùr, leag am mùr!
Loisg! Las an tùr, las an tùr!
Creach! Leag am mùr, leag am mùr!
Ò buaidh no bàs...*

Bàrdachd le Iain MacRàth

Sgitheach

Sean bhoireannach na crùb-suidhe
'gabhail fasgadh ann an sgàil an sgithich,
molag na bois 's i 'faireachdainn a maothachd.
A' chraobh ri a cùlaibh a' diosgail 's ag osnadh,
gach alt air at, gaoth-lùibt',
snaidhmt'.

Tha a cuimhne a' fleòdradh san fhathamán:
Tha do ghruaidh cho ùr ri blàth na craoibhe;
dìreachd do chumadh rèidh mar uinnseann;
geurad d' eanchainn mar bhior an sgitheig;
do làmh cho mìn ri molag ùr-nighte.

Thàinig ràithean. Dh' fhalbh iad.
Liath a' chòinneach
air colann na beinge.

Mu dheireadh, thàinig duine,
'gluasad gu slaodach suas an staran.
Sheas e greis, aire air a' chraoibh.
Rinn e suidhe,
a' leigeil le cheann ìsleachadh.
Dh' fhuirich e greis eile
mus do chrùb e sìos le beagan
spàirn, a' faireachdainn
eadar corrag, ordag, bois
gus an robh e cinnteach.

Le chùl ris an sgitheach
lean a shùil cumadh an uinnsinn.
A' sìneadh làmh gu mall os cionn a chinn,
dh' fhairich e thairis fad na gèige,
na sgitheagan a' toirt air fuil ruith
sìos bàin a ghàirdein
mar fhèithean fhèin nan sruth
a-muigh bho chraicinn.

Caochladh cha do nochd dha ghnùis.
Fhuair e lorg air a' bhlàth
is thug e dha aodann e,
Sgitheag air sgitheig a' sgrìobadh a lethcheann
mus do ghabh e anail.
Bhlais e bileag eadar a bhilean,
a' faireachdainn na làmh eile
faothachadh ann am maothachd na molaig.

Hawthorn

The old woman, stoop-seated,
shelters in the shade of the hawthorn,
feeling in her palm the smoothness of a small stone.
The tree behind her creaks and sighs,
wind-bent, swollen-jointed,
twisted.

Her memory sways with the breeze.
Your cheek is fresh as the haw's blossom;
you are straight, slender as the ash;
your mind is sharp as a hawthorn barb;
your hand smooth as a rain-polished pebble.

Seasons arrived, faded.
Mosses greyed on the body
of the bench.

Now a man moves slowly up the path
and stands awhile, regarding the tree.
He sits, allowing gravity
to lower his head.
Thus he remains until with effort
he bends, feels
between finger, thumb, palm til he is sure.

His back to the hawthorn,
his eye follows the shape of the ash trunk.
He reaches his hand slowly above his head,
searching, feeling his way along the branch
until barbs cause the blood to run
down the paleness of his arm as though
his veins streamed outside his skin.

His expression does not alter.
He finds the blossom
and brings it to his face.
Barb after barb tears at his cheek
before he takes breath.
He tastes a petal between his lips,
feeling in his other hand
the smoothness of the pebble.

Sèid

Faodaidh tu sèideadh,
faodaidh tu èigheachd le sgràill is beuc bho do sgraing.
Fad feasgar is oidhch, thu fhathast ri burralaich,
gun ach rànaid, gèire, turramanaich,
a' bagradh le buille is cainnt.

Thig turadh.
Sàmhchair à sàrachadh.

Cha bhi nuairsin ach mi fhèin 's
a' chreag
fhuar, fhliuch aig bun mo chois.
Creag a chaidh sgoltadh o chionn fhada,
fada mus deach neach a chruthachadh,
fada mus deach sìol a thogail
is fhàgail
air muin smùirnein dhust.

Sèid thusa. Siuthad.
Thig flin nad chois le sgreach is sgread na sgine,
feuchainn gach stiall a reubadh bhuam.
'S ann nas teanna ghreimicheas mi.
Seasaidh mi, ge b' oil leibh uile,
sgrath mo choim gun sgath, gun urram,
gach gath 'gam sgrìobadh, a sgiùrs 'gam lèireadh,
mo mheuran air an ragadh lom.

Ach 's fheàrr, 's fhada 's fheàrr na
na biastan faoin a' raoiceadh seachad,
an sùilean mar ghrèin no gealaich gun rian,
gam dhalladh gach oidhch is latha,
mar a tha iad fhèin dall
eadar am beò is am bàs.
Am boladh loibht 's an cuid phuinnsein,
am blas meatailt 'gam thacadh,
sreath de smugaidean searbhachd
a' fàgail rùsg ri seargadh.

Cha toir iad aire.
Is ged a thoireadh,
cha thuigeadh iad mi.
Cha tuig mis iad.
Chan iad sìleag an fhaothachadh.
Chan iad fàs o blàths na grèine,
no 's motha gaoth le fearg ath-bheothachail.

Sèid thusa. Siuthad.

Blow

You may blow,
you may shout and rail, roar from your scowl.
All evening and night you still cut rough,
nothing but bitter threatening, bellowing,
battering with curses.

Cessation comes.
Quietude from exhaustion.

Then there will be but me
and this rock,
cold, wet at my foot.
A rock which was cleft long ago,
before breath came to the first being,
before seed was lifted
and left
upon specks of dust.

Blow. Go on.
Sleet will follow with the scream and screech of the knife,
keen to strip each cell from me.
The tighter I will grip.
I will stand despite you,
the bark of my being disrespected,
each dart scraping, its scourge tormenting,
my fingers benumbed, bare.

Better that by far than
the foolish beasts roaring past,
their eyes like demented suns, maddened moons
blinding, as they themselves are blind
between breath and death.
Their stench, their poisons,
their metal taste choking,
their line of acid spit
leaving skin to wither.

They pay no heed.
If they did,
they would not understand,
any more than I understand them.
They are not the water of mitigation.
They are not the light of the growth-giving sun,
much less the vivifying rage of the wind.

Blow. Go on.

Tha uaithne no acain ga cleachdadh anns an duan *Earrach*:

Tha an t-earrach ann an-diugh 's gur gorm a lorgan air feadh an adhair

tha na craobhan dubha, fuar, fo bhuaireadh aig gaoithtean tana –

's tha sùil gum bi leum–chrann fo chròic 's gum bi ‘n t-seòbhrach anns a’ phalladh ...

Thug Ruairidh MacThòmais soilleireachadh eile air a’ chùis seo san aiste *Scottish Gaelic Poetry:A Many-Faceted Tradition*:

... in ‘Rabhd Eudòchais’ (<i>Seòbhrach às a’ Chloich</i> , p. 11), Donald MacAulay in a twelve-line poem has three sets of end-rhymes, one on svarabhakti words (sgeilmear; dealbhach; bailbhe), one on long diphthongs (daonna; caoineadh; roghnaich) and one on short disyllables (mara; rabhaidh; earraich). I dare say some traditional readers of Gaelic verse would assert that this is an unrhymed poem.

Tha seo uile dùthchasach gu leòr. Rud nach eil 's e cleachdadh *ghazal* mar rian san dàn *Tòimhseachan* (air an robh an t-ainm *Dùthchas is Coigrich* anns a’ chruinneachadh *Seòbhrach às a’ Chloich*):

... Am foghar ud nach robh ùbhan air na craobhan/a bhuaineadh fear le sùilean no gun shùilean/thill mi dhachaigh,/a’ chiad uair, gun tilleadh gu mo dhachaigh;/aig an àm sin chuir mi umhail air mo radharc/gun robh fàilte romham mar fhear-tadhail/'s nach robh an dàimh/na bu lugha ann an sùilean mo luchd-dàimh;

gun ghleìdh mi mion-eòlas air an fhearann/'s ged a dhèanadh mo chasan an t-slighe gun mhearachd/nach robh lorg,/air talamh bog no frith-rathad, air mo lorg ...

Le bhith a’ cleachdadh *saothraich* mar ghnìomhair gus turas-cuain a chur an cèill, thathar a’ toirt air an leughadair beachd a ghabhail air saothair no obair a’ bhàird, no nam bàrd fhèin ma thogras tu. Ann am faclair MhicAmhlaigh tha seo car cudromach mar a tha ri fhaicinn san dàn *Aineolas*:

Tha thus’ air do ghabhail a–steach annam mar gach nì dearbht’ eile tha agam – agus 's e a their iad gun tig thu eadar mi agus saothair.

Tha facal eile ‘saothair’ ann gun teagamh, a’ tighinn bho <i>saobh</i> - <i>thìr</i> dham brìgh an tìr a nochdar aig ìsle-mhara eadar eilean tioram agus tìr-mòr. Tha e air ais ma-thà ‘mu ghob an Rubha Chaoil’ na sgál-creige den fhear-shiubhail ‘a thèid air fuaradh air gob an rubha’ ann an <i>Tòimhseachan</i> agus cuideachd na iomradh (leis an fhacal <i>gob</i>) air cainnt is conaltradh. Tha e an uair sin ‘a’ fannadh a–steach gu caladh/air a’ Phort Mhòr’ mar gum b’ ann a’ dlùthachadh ri deireadh a bheatha gu fann. Agus tha seo a’ cur air chuimhne mar a chaidh ‘an t-eilean às an t-sealladh/

mar a shiùbhlas am bàta’ agus ‘uinneagan a’ fannadh’ ann an *Comharra-stiùiridh*.

Seach a bhith a’ siubhal na slighe–mara an uair sin, tha am bàrd a’ coiseachd anns ‘an t-suan-shlighe’, mar a bha ann an *Uinneagan* nuair a choisich e ‘oidhch’ air sràid,/m’ aigne làn de fhilidheachd’. Dìreach mar a bha e uair ann an Ceartaigh le ‘saorsa bhalach’ ... ‘ann an tasgadh chnoc is òs’, seo e, na bhodach – mar a tha an t-iomradh air 2000 a’ cur an cèill – ‘an tasgaidh Cnoc a’ Charmaig’ agus na dhèidh sin mar sgál-freagairt a–rithist, ‘an tasgadh Cnoc a’ Chàrnain ’s a’ Chnuic Mhòir’. Tha an tarraing air na h-ainmean seo dìreach mar mhìr beag de dhinnseanchas an dàn agus ann an iomadh dàn eile le MacAmhlaigh. Chan eil lorg mhic an duine gann am measg nan ainmean seo a bharrachd. Seach dinnseanchas, tha mar gum b’ eadh daonseanchas a’ buntainn ris na h-ainmean Rubha Taigh Phàil, Tobhta Chaluim Fidhleir is Tobhta a’ Bhàird agus tha bàrdachd orra nan dòigh fhèin a rèir sin.

Tha na leasan (a tha nan comharradh–crìche) san àite dìreach ‘cearbach’ agus nan ‘athadach’ agus nan sgál-freagairt air an leas a thog a shean–seanair ann an *Suaicheantas Tìm* far a bheil:

... uinnsean gun gleidheadh leis, 's ag iathadh nam feannagan glas suaicheantas tìm na ràthan.

Agus a–rithist ann an <i>Air Tràigh Bhòstaigh</i> :

Air mo chùlaibh tha leas; fo thuim ghlasa, suainte às a’ ghrèin tha na daoine nan eachdraidh.

An dèidh sin, ge-tà, tha dìon is fasgadh rim faighinn ann an leas cuideachd mar a tha ann am <i>Mar Chuimhneachan air Mo Sheanair</i>:

... ann am baile mo chàraidh, ged nach sir mi a rèite 's ged as borb leam an t-sràid gu ceann-caol tha leas ann a ghleidheas mo chraobhan 's mo ghineal fo bhlàth ...

Tha cuimhne a’ sgaoileadh na cearcall, rud a chuireas crìoch an turais an cèill, agus a chuireas feum air facal a tha cudromach a rèir choltais san rian seo gu lèir mar ann an leithid *Feitheamh Fhàs*:

Bha an linne mar sgàthan 's bha thus’ an geall air a’ chnò a thuiteadh le mìle cuairteag san uisge le mìle cearcall nad shàmhchair.

<i>Rèiteach a’ Chòmhraidh</i> :

... chuir na naoimh orra cearcaill òrail – 's chaidh an còmhradh troimh–a–chèile ...

agus <i>Suaicheantas</i> :

O bòidhchead blàthan na claise, 's am fàs tha tro a chearcaill dheòireach; a shuaicheantas glèidhte ann am maise

eala–bhith is neòinean.

Tha blàthan na claise agus àiteachan eile a’ tighinn am bàrr tric gu leòr san t-saothair seo, agus tha iad a’ cur chan ann a–mhàin ri cumhachd nan ìomhaighean ach cuideachd ri saidhbhreas na cainnte fhèin. San dàn <i>Mar Chuimhneachan air Iain Mac a’ Ghobhainn</i> , mar eisimpleir, tha tarraing air:

... aodainn a’ fosgladh air raon nam blàth air ùrlar a’ bhrisgein 's na cairt-làir 's a’ bheàrnan-Bhrìghde bhuidhe ...

Tha cuimhne cuideachd ‘a’ turracail seòlaid na h-eala’, rud a chuireas an cuimhne strì a’ bhàird ann am *Prìosan*:

... ri uinneag fhosgladh: a’ strì gu ruighinn air mo sheòlaid.

Tha an turas a’ dol air adhart an uair sin ‘a–null air gàrradh na Buaille Ruaidhe,/ suas ris a’ ghàrradh–cùile chun na cachaileith’ far a bheilear a’ briseadh bheàrnan (saoilidh mi) seach am bodach ann an <i>Crìonadh</i> :

... choisich thu an dubhar cràbhaidh; thug thu gàrradh mu do ghrian.

no a’ chailleach ann an <i>An t-Sean-bhean</i> :

Choisich thu crotach le do bhata sìos ris a’ ghàrradh ...

Mar cheangal eadar eilean is ealain, tha an crodh ann ‘ag èigheachd duan an eadraidh,/a’ dian-phutadh a chèile gu crò’. 'S e comharradh–crìche eile a tha sa chrò no rud air iathadh mar a tha ‘crò mo spèise’ ann an *Uinneagan* agus ‘crò m’ eachdraidh’ ann an *Leasachadh*. Tha ‘leus an fheasgair’ ann na chrìoch cuideachd, a chuireas rudan am follais is am falach le chèile mar ann an dàn mar chuimhneachan air Iain Mac a’ Ghobhainn:

Eadar mi 's leus chì mi do dhannsa ri gaoir na gaoith' is na mara thall air bruaichean a’ chladaich am measg nam badan feòir anns a’ phunnd eascaoin air an droigheann–làir anns a’ mhuran gheur–lannach ...

(‘S e tha mi a’ ciallachadh le crìoch gun teagamh dùthaich, dealachadh agus deireadh, rudan a tha a’ nochdadh gu ìre air choreigin san dàn seo.)

Tha e a’ cumail air, agus an coltas air nach ann dìreach air ‘suan-shlighe’ a tha e ach air ‘mullach Thotarail’ a-nis ‘a–nall am frith–rathad chun na Ceàrdaich’, rud a bheir air ais gu *Foghar, 1953* fhèin sinn agus

... roinn a thug mi leam cuimhn’ air na gucagan bàidh aithn’ air gach frith-rathad ceum–mhion ...

agus, mar a chunnaic sinn, gu Ceartaigh agus gu meòrachadh mun dùthchas na choigreach ann an Dùn Èideann.

Tha an gluasad bho shuidheachadh gu meòrachadh mar a th’ againn nuair a tha am bàrd ‘ag èisteachd ri agallamh mo dhaoine’ san àite ‘far na shaothraich’ a chuideachd fhèin, air an aon rèir ri mòran de na dàn le MacAmhlaigh, fiù 's ged a bhiodh feadhainn dhiubh a’ tighinn gu crìch le ceann-teagaisg no teachdaireachd nach eil daonnan tarraingeach leithid ‘Gun teagamh/tha ar sìobhaltas neònach’ ann an *Latha Fhèill Pàdraig, 1974* no ‘Tha sinn ag altramas misg thuathal’ ann an *Cha Dèan an Sean Rian a’ Chùis*.

Seo am bàrd a–mach a–nis air a chridhe fhèin, seach an cridhe mar rud beachdail mar ‘an cridhe ag atharrais air an deannal’ ann an *Tha Gaoir na mo Cheann* agus ‘an cridhe dol mun cuairt gu mion’ ann am *Prìosan*. Tha e cuideachd a–mach air saorsa, math dh’fhaodte ann an dà bheachd, oir tha i ceangailte ri feist ach tha i cuideachd a’ daingneachadh na th’ aige de dhàimh ri thalamh eòlais, seach ‘saorsa/fhuadan nach tuig mi’ (*Fèin-fhìreantachd*) no ‘fear de mo shinnsear ... an co–shnaidhm ri saorsa’ (*Leasachadh*) no a–rithist an t-saorsa ‘gun ghuth air a–màireach/no air ceann – no cridhe – goirt’ ann an *Tha gaoir na mo cheann*. 'S ann a tha e cuideachd a–mach air a fhreumh fhèin seach ‘do fhreumhan’ ann an *Leigeil Às* agus ann an *A’ Chraobh*, an

... duine ga altachadh fhèin a’ ruighinn chun an t-solais, 's a fhreumhaichean air fàbhd ann an uamha dhoirbh eachdraidh ...

Tha an dàn a’ tighinn gu crìch le ìomhaighean a tha coimheach dùthchasach agus nan eisimpleirean barraichte de shaidhbhreas na Gàidhlig agus nan daingneachadh tarraingeach air na faireachdainnean domhainn bunaiteach a thathar a’ nochdadh. Tha ìomhaighean eile ann aig an deireadh an uair sin air a bheilear eòlach agus gu math eòlach. Chaidh iomradh a thoirt air a’ chearban anns a’ chuimhneachan air Mac a’ Ghobhainn:

... aodainn a’ tighinn beò a dhanns’ ris a’ chearban 's ris a’ chanach ri gille–gorm na goiceil ri sìthean bàn–dhearg na mara ...

agus tha sinn air ais air a’ cheann thall far a bheil dàimh ‘cho righinn ... ris an t-seòbhraich ...’ (gun dùnadh). Tha seo gar toirt air ais gu na ‘lann-bhilean seòbhraich’ (*Bha na làithean ud luaineach*); caidreamh seòbhrach–bhileach (*Ròs is Dris*); an t-seòbhrach anns a’ phalladh (*Earrach*) agus ceann-fàth bàrdachd MhicAmhlaigh (ann an seagh) ‘gun tig blàth às na clachan’ (*Mar Chuimhneachan air Mo Sheanair*).

Tha am bàrd (no an dàn, no nas fheàrr buileach, an guth, facal a tha a’ ciallachadh

a rèir faclair Dwelly, glòr is bàrd le chèile)
air ceann-uidhe air a bheil agus anns a
bheil e gu math eòlach a ruigsinn agus
tha seo dìreach a’ daingneachadh na
cùise. Mar a bh’ aige o chionn fhada aig
deireadh *Soraidh* (facal cumhachdach):

... ’s doirbh cur an cèill,
gun neo-chaoine
g’ eil am baile
ri sìor dhol an cumhainge
mar a leudaicheas saoghal
’s nach ann ormsa
a-mhàin
thàinig tionndadh –

’s gu h-àraid
is doirbh cur an còmhradh
ged a tha ’n tionndadh do-choisgte
nach lùghdaich an cor sin
mo bhàidh.

agus a-rithist ann am *Mar Chuimhneachan*
air Mo Sheanair:

...’s am baile mo thogail,
an àm seirbh agus crìonaidh,
’s na fion-leansan bàn
a chaidh seachad air feirg dhomh,
cha shaoil mi do-dhèanta –
fo bhreacadh grian fàis
gun tig blàth às na clachan.

Chan eil mi ag ràdh air a’ cheann thall,
leis na th’ ann de chianalas, de cheòl is de
chomharradh, de chainnt dhùthchasach
(*athadach*, can) nach eil cho *gnomic* (mar
a thuirt Iain Mac a’ Ghobhainn) no
mandarin (mar a thuirt Iain MacAonghais),
de chleachdaidhean sònraichte a tha mar
chomharrachadh air dìreach a’ ghuth
aige fhèin (san t-seagh seo, *saothraich*,
fannadh, *seòlaid*, *iomairt*, *iathadh*, *dligheach*,
deilbh, *tearbadh*, *gnàthach* agus an leithid),
de chruth na tìre, de shluagh agus de
shaoghal nan luibh is nan lus nach gabh
an dàn seo (agus caob math eile de
shaothair Dhòmhnail MhicAmhlaigh)
leughadh mar eisimpleirean barraichte

de bhàrdachd-baile. Seadh, tha
MacAmhlaigh na bhàrd-baile, bho bhaile
a leanabachd gu baile a thogail gu baile a
chàraidh, mar gun cante, agus a’ nochdadh
rudan air an tug e tarraing a rèir seo ann
an *Nua-Bhàrdachd Ghàidhlig*: sgìreileas,
linn an òir, an eisimeil a dhùthchais,
sgaoileadh eadar e fhèin agus eilean àraich,
dìlseachd sgìreil, an t-sinnsearachd air a
h-ainmeachadh agus air a suidheachadh
an àite àraidh. Agus cò eile, gu deimhinne
dhut, am measg nam bàrd againn gu lèir
nach eil na bhàrd-baile cuideachd, gu ìre
air choreigin, an ainm an àigh? ■

B’ E LATHA àbhaisteach a bh’
ann, an toiseach. Bha mi air an
t-slighe a-staigh dhan oilthigh
nuair a thuit rudeigin às an speur! Airson
greiseag bha mi a’ faireachdainn coltach
ri ‘Cearc Bheag’, a bha gòrach leis an
eagal gun robh an t-adhar a’ tuiteam.
Bha coltas gun robh pìos gorm soilleir
den adhar na laighe air an rathad. Ach,
an ceann beagan ùine, chunnaic mi nach
b’ e ach sgàthan a bh’ ann, anns an robh
faileas an adhair a’ nochdadh.
Bha i na h-annas ge-tà – an sgàthan
cho glan is gleansach, mar gum biodh
e dìreach air a lìomhachadh. Cha robh
sgeul air cnac, ged a bhuail e an rathad
gu cruaidh. Chaidh mi na b’ fhaisge air,
gu slaodach, agus chrom mi sìos. A rèir
coltais, b’ e sgàthan àbhaisteach a bh’
ann. Chunnaic mi m’ aodann fhèin, aig

ceàrn neo-mhaitheach. Thàinig gile air
m’ aodann. Chuir mi sìos mo làmh a
dh’ionnsaigh an sgàthain, agus thog mi an
àird e. Sheas mi, agus theab mi tuiteam.
Gu h-obann, bha an sgàthan a’ gluasad
mar thonn na mara, mar gum deigheadh
e na lùb buairesasach, air a chrochadh san
adhar. Bha mi ann an teabadaich, ach mu
dheireadh thall, chuir mi mo chorrach
air an sgàthan–agus chuir sin gaoir trom
fheòil. Dh’fhairich mi seoc –coltach ri

seoc dealain, ach fuar, cho fuar gun do
dh’fhairich mi nach bithinn blàth gu
bràth tuilleadh. Dh’fheuch mi mo làmh a
tharraing air ais, ach bha e steigte. Bha mo
chridhe na shlugan.
Nuair a sheall mi suas, bha an sgàthan
a’ fàs na bu mhotha ‘s na bu mhotha, agus
cha b’ urrainn dhomh càil a dhèanamh
ach feitheamh ris an sgàthan a bha gam
shlugadh suas. Dh’fhannaich mi, agus
nuair a dhùisg mi, smaoinich mi gun

robh mi a’ call mo fhradhairc. Thàinig
e thugam gun robh a h-uile càil ann an
dubh is geal. Thug mi sùil mun cuairt, air
an àrainneachd fhàsach. Cha chuala mi
biog. Cha robh ach sàmhchair ann – gun
chreutair beò anns an dòlas àite seo ach
mise.
Dh’èigh mi ris an fhalamhachd,
‘Na bi gam phiobrachadh! Dè tha thu
ag iarraidh?’ Cha tàinig freagairt, ach
mhothaich mi leabhar-nòtaichean na
laighe far an robh an sgàthan roimhe.
Thog mi e gu luath. Leugh mi na bha
sgrìobhte air, agus thìnig fuar-fhallas
orm gu grad: ‘nòta-bàis’. Air dòigh air
choireigin, bha fios agam air na bh’ agam
ri dhèanamh. Leig mi osna agus thog mi
orm, a dh’ionnsaigh na beinne air faire. B’
ann dhomh fhìn a bha mo shaoghal, ach
b’ e saoghal trom-laighean a bh’ ann. ■

An Sgàthan - Pàirt 1

RHIANNON LEDWELL

Bàrdachd Thraidiseanta

An turas seo tha Maighread Stiùbhart, à Leòdhas, a’ toirt shùil gheur air cùisean anns na Stàitean is san Ugràin, agus Liam Alastair Crouse, às an Eilean Fada ann an Stàit Eabhraig Nuaidh, a’ cumail beagan aotramachd rinn, aig cridhe coimhearsnachd Uibhist a Deas.

Ditheanan Uibhist - Ciorstaidh Ruadh NicLeòid

Laoidh an Amadain Mhòir
MAIGHREAD STIÙBHART

*Às dèidh mar a thachair don Cheann Suidhe,
Volodymyr Oleksandrovych Zelensky,
anns an Taigh Gheal, Washington DC,
air Seachdain na Gàidhlig, a’ chiad là den Mhàirt, 2025*

Là do bhi *An t-Amadan Mòr*¹,
An seòmar ughach an taigh-ghil,
Chunnacas a’ tighinn an curaidh òg,
Chùm tràchdadh casg air ionnsaigh Ruis’.

Seach tairgsinn mòr chobhair dò,
An t-amadan, don laoch òg, thuirt,
“Càit’ a bheil do dheis, ghrinn, ùr
Gus nochdadh urram, dhòmhs’, an seo?”

Fhreagair sin an t-òglach tapaidh,
“S neònach leam do bhriathran faoin,
Cleachdaidh mis’, gu deònach, culaidh,
Nuair a bhios mo dhùthaich saor”.

Sin labhair, le guth àrd, *Am Pluicean*²,
’S dh’fhaighneachd e don churaidh òg
“Don *Amadan*, an tug thu taing,
Neo buidheachas a shealltainn dò?”

“Bhuamsa fhuair sibh taing is spèis,
Ach! ri mo ghlaodh cha d’ thug sibh èist,
Ged ’s math ur n-airgead is ur n-òr,
B’ e sìth, ceann uidhe ’s fàth mo lò ”.

Bàs
LIAM ALASTAIR CROUSE

“A bheil sin goirt?”
Dh’fhaighnich an dotair,
’s e stobadh prìn innte.
“Tha!”
“Hmm...”
’s e ga chnuasachadh fhèin;
“Tha sin inntinneach.
Inntinneach.
Gabhaidh mi nòta air a’ sin,”
’s e ga ràdh gu socair ris fhèin.
“Agus dè ma dh’fhosgla mi sin?”
esan le lanns na lot.
“Thà!”
“Hmm,” ’s e ga shaoilsinn fhèin,
“Tha sin dha-rìreabh inntinneach.
Sgrìobhaidh mi sìos sin.”
Chòimhead an t-euslainteach
dòrainneach doilgheasach,
cràdh na feadh,
air an dotair.
“Agus gu dè an leighis a mholadh tu?”
“Leighis? Leighis!
Nach eil fhios –
tha leighis air gach càs,
ach chan eil leighis air a’ bhàs.”

1 *An t-Amadan Mòr* - Dòmhnall Iain Trump
2 *Am Pluicean* - Seumas Dàibhidh Vance

Shelg yn Dreean

Annie Kissack RBV

IN MARCH 2025, at a special ceremony held in Douglas, the Manx capital, the poet Annie Kissack was named Reih Bleeaney Vanannan for 2025. With its initials tacked onto the awardee’s name, if they so choose – much like the MBE or OBE – the RBV is the highest cultural honour in the island nation. Also known as Manannan’s Choice of the Year it is awarded by Culture Vannin, and deliberated by a panel of representatives from Yn Cheshaght Ghailckagh, Yn Chruinnaght, Manx National Heritage, IoM Arts Council and Culture Vannin itself. Kissack receives the RBV in recognition of her lifelong contribution to arts, culture and education – with the Manx Gaelic language remaining at the heart of her activities. Following in the footsteps of female champions Sophia Morrison, Josephine Kermode and Mona Douglas, Kissack has been a contemporary

force behind the revitalisation of Manx language and culture through the late-twentieth and twenty-first centuries, with focus on traditional and original song, music and choral arranging, poetry, literature and folklore.

Kissack earned an MA in Manx Studies the University of Liverpool’s Centre for Manx Studies and her interest in Manx Gaelic was nurtured by her teacher at Onchan School, Leslie Quilliam RBV – something encouraged by her parents, who were also adult learners and long-term supporters of the language. Kissack first encountered revivalist and cultural ambassador Mona Douglas as part of the Manx youth movement, Aeglagh Vannin, in the 1960s. There, she developed a love of performance through concerts, plays and competitions, including annual festival Yn Chruinnaght, of which she went on to become a president in adult

life. A renowned singer and musician, she has regularly represented Man at inter-Celtic festivals something which began for her as a teenager and continues to this day. At home, she has been an integral part of the Perree Bane dance group and Caarjyn Cooidjagh Manx Gaelic choir, and as a multi-instrumentalist she is also a member of the Arthur Caley Giant Band.

Widely lauded for her musical arrangements and poetry around the world, in 2001, she was the recipient of the inaugural award for artistic merit from the Daaue-Scoill in Northern Ireland, and in 2013 her songs and arrangements brought success for Caarjyn Cooidjagh, at the Pan-Celtic Festival. She has been described as “a vital force in not only preserving and promoting, but also creatively developing the Isle of Man’s rich tapestry of cultural heritage”, by Manx cultural body Culture Vannin.

A teacher by profession, Kissack’s adult life has been spent educating through the Gaelic medium at Bunscoill Ghaelgagh. There and via other ventures, she has supported some of the next generation’s key exponents of the Manx language

including academic and writer Custal y Lewin, singer Ruth Keggin and musician Isla Callister. As young parents living in Cregneash, Kissack and husband Phil Gawne ensured that the Manx language was passed intergenerationally onto their children. They both had a key role in establishing Manx language provision for early years – namely Yn Chied Chesmad playgroup and Mooinjer Veggey, later a pre-school initiative. Early successes led to the establishment of Bunscoill Ghaelgagh in 2001, buoyed by nascent demand for Manx-language primary education.

In later life, Kissack went on to be recognised as a poet, actor and playwright. Crowned the fifth Manx Bard in 2018, she published her first collection, *Mona Sings* (Culture Vannin) in 2022, having featured in various international anthologies. Her poems describe the Isle of Man’s landscape, people and the sense of place, and this is also reflected in her plays, such as *In-Between Times*. Here we share two key works – one published, the other unpublished – translated into Gaelic for the first time by *Northwords Now* Gaelic Editor, Marcas Mac an Tuairneir. ■

Y Vooa Ghoo

Mee-houney, grouw fo scaddoo.
S’coan va mee fakin my raad
gys ren scell greiney, gys as shlei,
slissey doarlish trooid yn chay
as hass mee, blakey.

Er-gerrey da’n raad
va booa ghoo ny shassoo
er mullagh carn cloaie,
goit dy glen ayns goull jeean bwee.
Hrog ee e kione mooar eairkagh,
trome lesh cooinaght yn chelloo
as cooinaght yn thalloo caghlaa.

Ben-rein y veinn.
As ny lomarcán.
Son lhied y leagh shoh
nagh row reeriaghtyn beg
sthampit stiagh ’sy laagh?

Foast Shelg yn Dreean

Higgym er creau,
arrym y chur da red feer veg:
red marroo, imlee, foddey follit
ayns fillaghyn as fo brat hibbin.
Quoi t’ayn dy eyrt ort
agh mish, as higgym.
Higgym gyn claghyn trome as slattagyn,
higgym gyn yllagh mooar, gyn bratteeyn.
Higgym my lomarcán as ta’n laue aym foast
feayn foshlit da’n speyr.
Etlee, ghrean veg, bee seyr!

The St Stephen’s Day tradition of Hunting the Wren is still carried out, albeit with no cruelty involved these days. It is celebrated with a colourful wren pole and a lively song and dance to shake off the Christmas Day grogginess. In the story of ‘Tehi Tegi’ recounted in *Manx Fairy Tales* (1911), the tiny wren is none other than the beautiful enchantress Tehi Tegi who lures the Manxmen to follow her into the surging waters where they are drowned, while the transformed witch makes her winged escape.

An Fheannag Dhubh

Eadar-theangachadh le Marcas Mac an Tuairneir

An t-Samhain, gruamach fo sgàil.
’S gann gun robh mi ’faicinn an rathaid romham
gus an d’ rinn gath grèine, cho geur ri sleagh,
sliseadh sgolt tron cheò
is sheas mi sgeannach ann.

Faisg air an rathad
bha feannag dhubh na sheasamh
air mullach càrn cloiche,
glan ghlacte sa bheum-sholais bhuidhe.
Thog i a ceann mòr adharcach,
trom le cuimhne an trèid
is cuimhne caochladh na talmhainn.

Banrigh na beinne.
Agus uaigneach.
Son leithid duais seo
nach deach rìoghachdan beaga
a stampadh sa chlàbar.

Sealg an Dreathain Fhathast

Eadar-theangachadh le Marcas Mac an Tuairneir

Thig mi air chrith,
gus aithne a thoirt air rud fìor bheag:
rud marbh, bìodach, fad-falaichte’
anns na figheachain is fo bhrat eidhne.
Cò nì do leantainn
ach mise, is thig mi.
Thig mi gun chlachan troma is slatagan,
thig mi gun ghairm mhòr, gun bhrataichean.
Thig mi nam aonar is mo làmh fhathast
rèidh fosgailte ron speur.
Èirich, a dhreathain bhig, bi saor!

Ditheanan Uibhist le Ciorstaidh Ruadh NicLeòid